

Pedaqogika elmimizin patriarxi

Azərbaycanda pedaqoji elmin inkişafında böyük xidmətləri olan görkəmli alim-pedaqoq, Rusiya Dövlət Təhsil Akademiyasının xarici üzvü, Beynəlxalq Pedaqoji Elmlər Akademiyasının, Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyalarının həqiqi üzvü və Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının akademiki, Azərbaycan Respublikasının əməkdar ali məktəb işçisi, Prezident təqaüdüçüsü, pedaqoji elmlər doktoru, professor Hüseyn Mustafa oğlu Əhmədov 70 ildir ki, bütün qüvvə və bacarığını Azərbaycanda məktəb və pedaqoji fikir tarixinin hərtərəfli tədqiqi və təbliğinə, pedaqoji və elmi-pedaqoji kadr hazırlığına həsr edir.

İbtidai məktəb müəllimliyindən akademikliyədək mənəvi və şəxsi həyat yolu keçmiş Hüseyn Əhmədov 1926-cı il iyulun 17-də Qərbi Azərbaycan torpağı qədim Göyçə mahalında – Krasnoselo rayonunun Toxluca kəndində anadan olmuşdur. 1932-ci ildə I sinifə qədəm qoyduğu kənd məktəbinin VIII sinfini bitirən Hüseyn çox keçmir ki, həyatın sərbəst və amansız sınağı ilə üzləşir. 40-cı illərin müharibə alovu yaşdırları kimi onun da arzusunun qarşısıdır.

1941-ci ilin soyuq oktyabr ayında atasını vaxtsız itirən Hüseyn çox erkən əmək fəaliyyətinə başlamaq məcburiyyətində qalır. Ailəni dolandırmaq üçün kolxozda çalışır. Fəhmimi və bacarığını nəzərə alaraq 1943-cü ilin sentyabrında doğma kəndlərindəki məktəbə sinif müəllimi və V-X siniflərdə erməni dili müəllimi təyin edilir. Bu işdə 1946-cı il qədər işlədikdən sonra Gəncə şəhərinə gələrək Pedaqoji Texnikumun sonuncu (III) kursuna qəbul olunur. 1947-ci ildə texnikumu əla qiymətlərlə bitirən Hüseyn həmin ildə H.Zərdabi adına Gəncə Pedaqoji İnstitutunun tarix fakültəsinə qəbul olunur. 1951-ci ildə institutu bitirərək gənc kadr kimi orada saxlanılır.

Elm böyük həvəs göstərən Hüseyn təhsilini davam etdirmək üçün 1952-ci ildə Bakı şəhərinə göndərilir və V.İ.Lenin adına APİ-nin (ADPU) o zamanlar elmi-pedaqoji kadr hazırlığında respublikada yeganə mərkəz sayılan pedaqogika kafedrası nəzdində aspiranturaya qəbul olunur. Azərbaycanın məşhur alim-pedaqoqlarının, o cümlədən professor Əhməd Seyidovun, Mehdi Mehdizadənin, Mərdan Muradxanovun çalışdığı həmin kafedrada namizədlik dissertasiyası üzərində işləyir. 1958-ci ildə professor Ə.Seyidovun elmi rəhbərliyi ilə

yazdığı “İbtidai məktəb şagirdlərinin kommunist əxlaqı tərbiyəsində nümunənin rolu və ondan istifadə etmək yolları” adlı namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edir.

H.M.Əhmədovun elmi-pedaqoji fəaliyyətinin bütöv bir mərhələsi ADPU-nun pedaqogika kafedrası ilə bağlı olmuşdur. O, 1958-ci ildən pedaqogika kafedrasında assistent, baş müəllim, dosent və professor (1977) vəzifələrində çalışaraq respublika ümumtəhsil məktəbləri üçün yüksək ixtisaslı müəllim kadrlarının hazırlanmasında yaxından iştirak etmiş, bir müddət (1974-1977-ci illərdə) APİ-də orta məktəb müəllimlərinin ixtisaslandırma fakültəsinin dekani vəzifəsində çalışmışdır.

H.Əhmədov 1972-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) “XIX əsrdə Azərbaycanda məktəb təhsilinin inkişaf tarixi” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edir.

ADPU-nun ümumi pedaqogika kafedrasına rəhbərlik etdiyi 35 il ərzində H.Əhmədov kafedra əməkdaşlarına qarşı olduqca səmimi, qayğıkeş, alim kimi tələbkar və məsuliyyətli olmuşdur.

Professor H.M.Əhmədova elmin inkişafında, yüksək ixtisaslı elmi-pedaqoji kadr hazırlığındakı xidmətlərinə görə 1981-ci ildə “Azərbaycan SSR əməkdar ali məktəb işçisi” fəxri adı verilmişdir. O, həmçinin “Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə” medalı ilə təltif edilmişdir.

1998-ci ildə elmi-pedaqoji sahədəki yaradıcılıq uğurlarına, elmi-pedaqoji kadr hazırlığındakı xidmətlərinə görə Beynəlxalq Pedaqoji Akademiyanın “Y.A.Komenski adına Böyük Qızıl Medalı” ilə təltif olunmuşdur. 1999-cu ildə isə Rusiya Dövlət Təhsil Akademiyasının xarici üzvü seçilmişdir. Hüseyn Əhmədov 2005-ci ildə Türk Dünyası Araşdırmaları Uluslararası Elmlər Akademiyası tərəfindən “Türk Dünyasına Hizmet” qızıl medalı ilə təltif olunmuşdur. 2006-cı ildə Amerikanın Beynəlxalq Ekspertiza və Bioqrafik Tədqiqatlar İnstitutu Hüseyn Əhmədova pedaqogika elmindəki yüksək xidmətlərinə görə xüsusi sertifikat təqdim etmiş, o, pedaqogika elminin bilicisi hesab edilmişdir. 2007-ci il akademik H.Əhmədov üçün daha uğurlu olmuşdur. O, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycanda təhsilin inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülmüş, Rusiya Federasiyasının Təhsil və Elm Nazirliyinin “K.D.Uşinski” medalı, həmçinin Rusiyanın “Dolq i čest” ordeni ilə təltif olunmuş, Rusiya Təhsil Akademiyasının qızıl medalına və fəxri fərmanına layiq görülmüşdür.

Akademik Hüseyn Əhmədovun elmi-pedaqoji fəaliyyəti zəngin və çoxşaxə

xəlidir. İndiyə kimi 200-dən artıq elmi əsəri, 300-dən çox qəzet məqaləsi, ümumilikdə isə 25 cildlik seçilmiş pedaqoji əsərləri nəşr edilmişdir ki, onlardan da 3 cildi rus dilindədir.

Akademik Hüseyn Əhmədovun elmi-tədqiqatlarının mövzu və istiqamətlərini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar: 1) pedaqogikanın nəzəri problemlərinin araşdırılması; 2) Azərbaycanda pedaqoji fikir tarixinin tədqiqi; 3) Azərbaycanda məktəb tarixinin tədqiqi; 4) xarici ölkələrin məktəb və pedaqoji fikir tarixinin tədqiqi və təbliği.

H.Əhmədovun elmi fəaliyyətində pedaqogikanın nəzəri problemlərinin araşdırılması mühüm yer tutur. O, elmi yaradıcılığa tərbiyəşünaslığın mühüm problemlərinin tədqiqi ilə başlamışdır. Onun redaktoru və müəlliflərindən biri olduğu “Pedaqogikaya giriş” (1973) tədris vəsaitində pedaqoji elmin bir sıra nəzəri və metodoloji məsələləri qismən öz elmi həllini tapmışdır. “Pedaqogikada qanun və qanunauyğunluq” (1974), “Sözdən işə keçək” (1978) əsərlərində Hüseyn Əhmədov pedaqogikanın digər metodoloji məsələlərinin həllinə girişmiş, elmi diskussiyalarda fəal iştirak etmiş, problemin bir çox cəhətinin aydınlaşdırılmasında hansı elmi prinsiplərə əsaslanmağı şərh etmiş, maraqlı elmi-nəzəri fikirlər söyləmişdir.

Akademik Hüseyn Əhmədovun Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi sahəsində apardığı ardıcıl və sistemli tədqiqatları onun çoxşaxəli elmi yaradıcılığının mərkəzində dayanır. O, Azərbaycan pedaqoji fikir klassiklərinin, maarifçilərinin, məktəbdarlarının pedaqoji ideyalarını tədqiqata cəlb etmiş, onların xalq maarifi, məktəb təhsili, təlim-tərbiyə ilə bağlı fikirlərini aşkarlamışdır.

Hüseyn Əhmədov Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixinin həm mahir tədqiqatçısı, həm də layiqli təbliğatçısıdır. O, Moskvada nəşr edilən “Azərbaycan pedaqoji fikir antologiyası” adlı irihəcmli monumental əsərin, SSRİ PEA tərəfindən çap olunan “SSRİ xalqlarının məktəb və pedaqoji fikir tarixinə dair очерklər” adlı çox cildliyin I və IV cildlərinin (Moskva, 1989, 1991), “Böyük rus ensiklopediyası” Dövlət Elm nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuş 2 cildlik “Rus pedaqoji ensiklopediyası”nın, həmçinin 10 cildlik Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının IV-X cildlərinin əsas müəlliflərindən biridir. “Sovetskaya pedaqogika”, “Narodnoe obpazovaniye” və s. mətbuat orqanlarında çap olunmaq-la Azərbaycan pedaqoji elminin nailiyyətlərini nəinki keçmiş İttifaqda, həm də xaricdə layiqincə təbliğ etmişdir.

Akademik Hüseyn Əhmədovun elmi fəaliyyətinin mühüm bir hissəsini ali məktəb pedaqogikası və metodikası təşkil edir. Onun “Pedaqogikaya giriş”

(1973), “Pedaqogika tarixindən mühazirə mətnləri” (1987) dərs vəsaitləri, üç cildlə nəzərdə tutulan “Azərbaycan pedaqoji antologiyası” (2-ci cild) (2011), “Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi” dərsliyi (2014) də tələbələr və müəllimlərin stolüstü kitablarındandır.

Akademik H.Əhmədov respublika miqyaslı elmi-pedaqoji konfransların mahir təşkilatçısı kimi tanınmışdır. Onun rəhbərlik etdiyi ümumi pedaqogika kafedrasının hazırladığı və keçirdiyi elmi-praktik konfranslar pedaqoji ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Akademik Hüseyn Əhmədovun elmi-pedaqoji fəaliyyətində Nəriman Nərimanovun pedaqoji irsinin tədqiqi və təbliği ayrıca bir mərhələ təşkil edir. 1957-ci ildən bu günədək ardıcıl olaraq bu mövzu üzrə tədqiqatını davam etdirən müəllif təhsil və pedaqoji fikir tarixinə N.Nərimanovun görkəmli tədqiqatçısı kimi daxil olmuşdur.

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra Hüseyn Əhmədovun yaradıcılığında yeni bir elmi istiqamət formalaşmağa başlamışdır. Türkdilli ölkələr arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığa töhfə vermək məqsədilə bu istiqamətli araşdırmalara başlamış, “Avrasiya xalqlarının məktəb və pedaqoji fikir tarixinə dair очерklər” (2012) sanballı elmi-tədqiqat əsərinin nəşrinə nail olmuşdur.

Hüseyn Əhmədovun Azərbaycanda pedaqoji və xüsusilə elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük əməyi olmuşdur. İndiyə kimi onun ürəyinin odundan, gözlərinin nurundan, qələminin gücündən mənim kimi 60-a yaxın tədqiqatçının ömrünə pay düşüb.

Azərbaycan və xarici ölkə alimləri Hüseyn müəllimin elmi-pedaqoji fəaliyyətinə yüksək dəyər vermiş, onu müəllimlər müəllimi, qayğıkeş insan, Azərbaycan pedaqogika elminin korifeyi, tək-cə Azərbaycanda deyil, MDB məkanında pedaqogika elminin patriarxlarından biri kimi qiymətləndirmişlər.

Müharibə və əmək veteranı olan akademik Hüseyn Əhmədov ömrünün müdriklik və məhsuldar çağlarını yaşayıb. Öz sələflərinin – professor Əhməd Seyidovun, akademik Mehdi Mehdizadənin, professor Mərdan Muradxanovun başladığı işi bu gün də şəxsi davam etdirir. Professor Hüseyn Əhmədovun bu il elmi-pedaqoji fəaliyyətinin 70, anadan olmasının 90 illiyi tamam olur. Elmimizin ağsaqqalını təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

Fərrux RÜSTƏMOV,
ADPU-nun ibtidai təhsil fakültəsinin dekani, pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor, əməkdar elm xadimi